

Molière [molijér]

(1622 – 1673)

Francouz, vl. jménem Jean-Baptiste Poquelin [žan baptyst poklen], herec, režisér, ředitel divadla, proslulý autor klasicistní komedie.

Lakomec (1668) – charakterová komedie

Hra je inspirována antickým dramatem, Plautovou Komedii o hrnci (asi 186 př. n. l.). Ústřední postavou je lichvář Harpagon (z lat. harapago – loupit), boháč, strašlivý lakomec a majetnický náruživce, který chce stále víc, peníze a majetek jsou pro něho jediným smyslem života.

Harpagon je vdovec, má dvě děti, dceru Elišku a syna Kleanta [kleana]. Elišku by chtěl Harpagon provdat za staršího bohatého muže, Kleanta za starší bohatou vdovu. Mají to být sňatky výnosné, avšak vynucené – Eliška má už Valéra, Kleant Marianu. Marianu by chtěl ale pro sebe i Harpagon, ač je o čtyřicet let starší než ona. Jak nyní překazit Harpagonovy plány? Jedině využitím jeho lakoty. Harpagon má na zahradě zakopaných třicet tisíc dukátů, které mu Kleantův sluha odcizí. Harpagon strašlivě zuří:

Chyťte zloděje! Chyťte zloděje! Chyťte vraha! Stráž! Panebože na nebi! Je po mně! Zabili mě! Podřezali mě! Ukradli mi moje peníze! Kdo to mohl být? Kam se propad? Kde se skrývá? Kam se vrátit, abych ho našel? Kam běžet? Kam neběžet? Není tamhle? Nebo tady? Kdo je to? Stůj! Vrať mi mé peníze, padouchu!
(Popadne sebe samého za ruku)

Fuj, to jsem já. Jsem z toho celý tumpachový: už nevím, kdo jsem, ani co dělám. Ach, peníze, penízky, vy moji zlatí drahouškové! Vzali mi vás! Jste pryč, a pryč je má opora, má útěcha, má radost! Pro mne je všemu konec! Nemám už, co bych na tomto světě pohledával! Bez vás nemohu žít! To je hotová věc, prostě nemohu! Umírám, jsem nebožtík, jsem pod drnem. Copak se nenajde někdo, kdo by mě vzkřísil? Kdo by mi vrátil mé drahé

peníze nebo aspoň mi řekl, kdo mi je vzal? Cože? Říkal jste něco? Nic. Nikdo ani muk! Ať to byl kdo byl, kdo mi je vzal, moc a moc dobře si to vyčíhal – zrovna, když jsem se domlouval s tím svým nezdarou. Vzhůru! Shřípec: služky, sluhy, syna, dceru, a sebe taky! Co to je za shromáždění lidí? Ať se podívám na koho se podívám, není tu človíčka, abych ho neměl v podezření, a v jednom každém z nich vidím toho, co mě okrad. Co? O čem si to tam povídají? O tom zloději? Proboha živého, kdybyste se něco o něm dověděli, na kolenou vás prosím, řekněte mi to! Neskrývá se mezi vámi? Všechno to kouká po mně a směje se mi. Všichni v tom máte prsty. Proto vzhůru! pro komisaře, pro dráby, soudce, mučidla, šibenice a katovy holomky! Všechny dám oběsit, a jestli se neshledám se svými penězi, oběsím se potom sám.

Kleant pak nabízí otci obchod: „Vypátrá jsem, jak to je s vašimi penězi, a přišel jsem vám oznámit, že je dostanete nazpět, jakmile přivolíte mému sňatku s Marianou.“

Výměnou za vrácení peněz svoluje Harpagon k sňatku svých dětí (s Valérem a Marianou) a zůstává stejným lakomcem, jakým byl na začátku hry.

Z hlediska klasicistních ideálů zosobňuje Harpagon antivzor člověka.

Obecně můžeme říci, že Molièrova klasicistická komedie skoncovala s barokními výstřelky a nepravděpodobným dějem; Molière byl všímavým pozorovatelem lidí ze společenského prostředí, které dobře znal. V postavách svých komedií dokázal vytvořit zdařilé lidské typy s jejich charakteristickými vlastnostmi, chybami a nešvary — ostatně nejen dobovými —, kariérismem, pokrytectvím, uvolněností mravů, přepjatostí, předsudky, domýšlivostí, lakotou, hloupostí, bezzásadovou přizpůsobivostí a tak dále.

Jeho velikost je v pravdivosti a pronikavosti psychologického pozorování a výzkumu, a jeho geniálnost je v koncepci charakterů. A charakterům obětuje také vše, a zrovna ve svých největších komediích, zápletku, děj, rozuzlení:

Ale charakterotvorná síla Molièrova je tak mocná, že největší jeho postavy dosahují platnosti nadčasové a obecné, a třeba byly tvořeny z dobového životního materiálu, povznášejí se na typy a jejich vlastní jména stávají se pojmem, obecným názvem celých lidských rodin, synonymem vlastností. Tartuffe, ztělesněné náboženské pokrytectví všech dob; don Juan (*Don Juan ou le Festin de Pierre*), cynický svůdce; Harpagon (*L'Avare*), věčný lakomec;

A zrovna toto jsou i charaktery, které dorůstají samotné meze tragiky a v nichž směšnost plní divákovo srdce smutkem, ne-li děsem. Molièrův pohled na člověka, ač jím byla založena moderní komika, je v podstatě pesimistický a neobsahuje pohnutí k útěše.